

РОЗСВІТ

Часопись полонених
громади „Самостійна Україна“.

ПЕРЕДПЛАТА:

(Ціна одного примірника 2 ф.)

На місяць у таборі . . .	20 ф.
„ „ поза табором . . .	50 „
„ піроку у таборі 1 м.	20 „
„ „ поза табор. 1 „	80 „
„ рік у таборі . . .	2 — „
„ „ поза табором 3 „	— „

А Д Р Е С А:

Ukrainisches
Sekretariat
in Rastatt (Baden).

(Комітет видавництва).

Видає: Видавництво „Український Рух“.

Виходить два рази на тиждень.

ВІСТІ З УКРАЇНИ.

Другий український військовий зїзд.

СТОКГОЛЬМ, 22. червня. (Прив. тел.) Із Петербурга доносять, що заборонений провізоричним правительством загальний військовий зїзд Українців відкрився в Києві в присутності першого українського полку імені Богдана Хмельницького. У зїзді бере участь до 2000 відпоручників. На порядок дня поставлено справу здійснення повної автономії України.

Головний командант південно-західного фронту дав приказ, щоби полк ім. Хмельницького відійшов на фронт. („Fr. Zeit.“)

Українська демонстрація у Винниці.

„Кієвская Мисль“ з дня 26. травня доносить про величезну українську демонстрацію, яка відбулася 24. травня у Винниці на Поділлі. В демонстрації, яка відбулася в пам'ять Кирило-Методієвського братства (Організація, в якій колись приймав участь Т. Г. Шевченко. Ціллю цієї організації було утворення із Росії спілки національних держав, при чім Україна мусіла ввійти в цю спілку як самостійна одиниця. За приналежність до цієї організації Шевченко попов на заслання), приймало участь декілька десятків тисяч люда. Майже половина були селяни із ближчих сіл: Луки, Цкуринець, Хуторів та ин.

Демонстрація почалася по службі божій у привокзальній церкві і продовжувалася до 4. години по обіді. У демонстрації, крім селян, брало участь міське населення, відділи війська зі своїми оркестрами. Під музику та національні українські пісні з десятками прапорів та з портретом Шевченка напереді демонстрація пройшла через ціле місто. Такої великої демонстрації Винниця ще не бачила за увесь час революції.

У Київській „Просвіті“.

„Кієвская Мисль“ подає, що в Києві при земській управі відбуло ся численне засідання Київської „Просвіти“. Постановлено скликати на 11. липня в Києві загальноукраїнський зїзд „Просвіти“.

Зїзд Українців залізнодорожників.

„Кієвская Мисль“. З дня 30. травня доносить, що 28. травня в Києві відбув ся зїзд Українців, залізнодорожників південно-західних залізниць. Предсідателем зїзда вибрано П. Д. Денисенка.

Після доповіді д.д. Макаренка й Миленка про організацію українських елементів на південно-західних залізницях обговорював ся проект статуту „Т-ва Залізнодорожників Українців“. Докладчиком виступив І. І. Федорченко. Після дискусії над докладом приступлено до виборів „Центральної Ради Т-ва Залізнодорожників“.

Останню частину свого засідання зїзд присвятив докладові А. Г. Макаренка у справі арендовання Троїцького народнього дома, в яким декілько років грала Українська трупа Н. К. Садовського, а тепер театр передано московським артистам.

У палкій промові Макаренко завзивав зібрання приєднати ся до протесту багатьох українських організацій та вжити всіх засобів, щоби Українцям повернули назад театр. Зібрання одногласно постановило доручити переведення цієї справи своїй Раді.

Зїзд учителів залізничних шкіл.

„Кієвская Мисль“ з дня 30. травня подає, що вчора відкрив ся зїзд учителів нижчих та середніх залізничних шкіл південно-західних залізниць.

При відчиненні зїзда прибув попечитель Київської учебної округи Н. П. Василенко, який звернув ся до зїзду з промовою на російській та українській мові. На порядок дня зїзд поставив такі точки: переглянення програми та переміна підручників у звязку з революцією, українізація залізничних шкіл, зміни в методиці науки історії, демократична контроля і т. д.

Пам'ятник Шевченкові в Києві.

„Кієвская Мисль“ з дня 30. травня подає, що нарешті справа з пам'ятником Шевченкові поступила наперед. Старе правительство ні за що не годило ся дати дозвіл на будівлю пам'ятника. Але помимо того збірка на пам'ятник ішла. Після революції в комісії, яка була занята цим питанням полили ся гроші й тепер маєть ся поверх 100 тисяч карбовонців. Ходить лише про те, де поставити пам'ятник. Це питання обговорювати меть ся на засіданні пам'ятникової комісії. Можливо, що нарешті Київ украсить ся пам'ятником одного із найславніших синів України.

ВІСТІ З РОСІЇ.

Виборче право до Установчих Зборів.

Комісія для підготовки скликання Установчих Зборів, по склад якої ми подавали в попередньому числі „Розсвіту“, випрацювала проект виборчого права до Установчих Зборів. Цим проектом забезпечено загальне, пряме, рівне й тайне право виборів кожному горожанинові російської держави без ріжниць полу, який досяг віку 20 років.

Забезпечено також пропорціональність виборів

Виключають ся від виборів вищі адміністративні влади в губерніях і областях, вищі городські влади, їх заступники й помічники, міліція, ченці, дальше такі люди, які умово хорі, ідіоти, глухонімі, що стоять під опікою, й нарешті покарані судом. Не мають права виборів також самі члени виборчого комітету.

Питання, чи дістануть право виборів також салдати, досі ще не вияснено. („Frankfurter Zeitung“)

Стремління Фінляндців до незалежності.

СТОКГОЛЬМ, 22. червня. (Прив. тел.) Із Гельсінфорсу доносять, що на тамоншнім зїзді фінляндських соціалістичних партій ухвалено прилучити ся до напрямку ціммервальдців. (дуже скрайні соціалісти, які відірвали ся від інших соціалістів—уміркованих. Тому, що вони мали свій перший зїзд у Ціммервальді в Швайцарії—назвали вони себе Ціммервальдцями. Цей напрямок соціалістичний у Росії заступає Ленін.) Ухвала ця запала в звязку з тим, що російські більшовики, а також велика частина російського війська, яке зараз стоїть у Фінляндії, заявили свою готовність підпирати жадане фінських соціалістів що до повної незалежності й цілковитого відірвання Фінляндії від Росії. („Frankf. Zeit.“)

У справі Греції.

СТОКГОЛЬМ, 23. червня. Загальний зїзд Рад робітників та салдатів у Петербурзі запитав представників правительства, як це стало ся що нове тимчасове правительство могло брати участь у тому насильстві, яке вчинили союзники над Грецією. На це відповів Церетелі, що провізоричне правительство через свого міністра закордонних справ запротестувало перед союзними правительствами проти зробленого ними насильственного вчинку над Грецією. Цей протест буде оголошений. („Vossische Zeitung“)

Політичне положення і справи на Україні.

Раштат, 25. червня.

Політичне положення зараз не таке ясне, щоби про нього можна сказати щось певного. Коли з кінцом березня, то значить у часі, коли в Росії вибухла революція, можна було розлічувати на те, що ось наближаєть ся кінець війни, тому що звалилася ся одна підпора амфітеатру*, на арені якого взаїмно розкровлюють ся народи—то тепер із виступом Америки на арену бою—справа розвязки цієї війни стає чим раз більше неясною. Можна було сподівати ся, що кров тих, що наложили головами на полю бою, та клич народів Росії, які вспомнили заповіт Спартака,**) приведе цілу решту Європи до опам'ятання, але молох***) війни делекого заходу забавив ще жертв, йому мало того золота, що поплило з Європи до Америки. Капіталісти американські, які вклали свої капітали (гроші) в це криваве підприємство в Європі—додаючи Європі всякі воєнні виробы—настрахались грізної постави російської демократії й вони зажадали від Вільсона забезпечення свого грошевого вкладу. Вільсон пішов на услуги американським мільярдерам і втягнув Америку в війну.

Так то здавало ся, що революція в Росії принесє зі собою виясненне справи війни, що це вже наближаєть ся скорий кінець війни. Але виступ Америки помішав рахунки обоим воюючим сторонам і то, мабуть, більше Антантові, як осередним державам. Приходять ся числити й з цим чинником. Антант (т. зн. Англія й її союзники) добре розважує, яку наглядну користь може принести йому виступ Америки. Чи не краще би було, щоби вже тепер завести мир? Хоч Англія мало коли серйозно лічила ся з Росією, то тепер, здаєть ся, вона уважніше прислухаєть до неї. Англія знає добре, що Америка не зможе ніколи замінити собою Росії. А Росія одною ногою на шляху до миру. Треба тільки душого напертя з боку демократії на теперішнє російське правительство й Росія примусить своїх союзників до мирових переговорів або в найгіршій разі заведе сама окремішний мир, зі своїм противником. Тому Англія розраховує—чи їй не пристати на гасло Росії „мир без заборів і відшкодовань“ і приступити до мирових переговорів—чи евентуально на всякий випадок не зїрвати з Росією та продовжувати дальше війну—за обіцяною помічю Америки.

Англія знає добре, що коли б теперішню революційну Росію можна наклонити до продовжування війни, й то справа її поліщила ся б. Але чи то вдасть ся? Англія й союзники вислали тому до Росії своїх посланників, щоби ці робили в Росії настрій за продовжуванням війни, але чи це буде мати який успіх, то можна поважно сумнівати ся.

Росія зараз мусить посвятити в дійсности більше уваги на свої внутрішні справи, як на зовнішні. Війна є тепер для Росії справою другорядною. Ми знаємо, що власть у Росії зараз в дійсности в руках демократії, яка стремить до того, щоби як найскорше завести мир та щоби покористувати ся як найкраще оwoчeм революції. Задля того мусить демократія, коли вона хоче вдержати власть і надалше в своїх руках, вести підрахунки зі всіми чинниками, які можуть мати такий чи иньший вплив на дальший розвиток революційних подій. Особливо мусить теперішнє революційне правительство лічити ся з мировим настроєм народніх мас Росії та зі жаданнями окремих націй.

*) Римський театр—без кривлі, в яким відбували ся бої між звірями та гладіаторами (римськими рабами) або між двома групами гладіаторів.

**) Спартак, римський гладіатор, який підняв бунт поміж иньшими гладіаторами супроти римських панів, щоби ліквідувати ся за людські знущання над рабами.

***) Сирийський божок, якому приносили людські жертви.

Національне питання, яке стоїть зараз на порядку дня у всіх державах, які складають ся з більше як одної нації, мусіло заняти увагу й російського правительства. Скупі вісті, які доводять до нас із Росії, кажуть нам досить ясно й недвозначно про те, в яким стані зараз знаходиться національна справа в Росії. Народи Росії, що пробудили ся зі сну, до якого їх заволодав царський режим, зажили знову своїм життям. Враз із рухом соціальним почав ся й національний. Здається навіть, що цей останній сильніший, як перший.

Річ зрозуміла, що народи, які не жили своїм життям, тепер, позбувши ся кайданів, хочуть цілком покористувати ся своєю волею. Тому поодинокі нації Росії йдуть у своїх жаданнях дуже далеко. Вони зараз жадають признання їм автономії (самопорядкування), щоби по можливості приступити до уладження своєї хати.

Так бодай справа маєт ся на Україні. Вісті, які нам приносять російські та заграничні часописи, кажуть про те, що на Україні почав ся широкий національний рух. Цей рух не обмежується тільки на верствах інтелігенції, але він проник і в селянські та робітничі маси. Тому, що він іде в парі зі соціальним рухом, збудив він інтерес і в тих, від яких не можна було сподівати ся розуміння національної справи. Разом із правом на землю виринає інтерес і до тих, що живуть на тій землі, виринає інтерес до їхньої мови, до їхніх звичаїв і обичаїв—виринає інтерес до себе. Простолюдина навіть не може інакше дивити ся на національну справу, як із погляду, інтересу нації (народу). Тому населення (кажемо про народні маси) України разом із земельним та іншими соціальними питаннями видвинуло й національне питання. Нарід зрозумів, що земля мусить бути його. Але мало того, нарід зрозумів, що в боротьбі за існування не вистарчають ще матеріальні засоби, він зрозумів, що для успішної боротьби треба й духових засобів. А для цього являється в першій мірі потреба своєї школи, потреба своєї організації. Рідна школа дасть народові загальну освіту й дасть інтелігенцію (тоб то духових провідників народу)—знову організація навчить єднання народу та дасть йому в руки непереможну силу супроти ворога.

Що представляє собою рідна школа для народу, це менш або більш знає кождий. Що представляє собою організація для народу, то це буде зрозуміле кождому, коли вкажемо на такі первітні організації, як різні товариства самопомогі, кооперативи і т. д.

Так рух на Україні розвинув ся у всіх напрямках. Ми читаємо, що майже всюди по селах і містах закладають ся просвітні това-

риства—„Просвіти“, відживають кооперативи, організують ся професійні організації робітників, учителів, урядників, війська. Який поважний цей рух, видно хоч би з того, що зараз відбувається ся (як про це повідомляють заграничні часописи) другий український військовий з'їзд—навіть супроти заборони тимчасового російського правительства. Російське тимчасове правительство занепокоєне цим дуже, бо з'їзд відбувається ся під гаслом „проголошення зараз автономії України“.

Як тої річки, що на весні назбирала багато води, не можна спинити, бо вона всяку спробу її стриму вдаремнює ще більшою натугою своїх сил, так і українська справа зараз у Росії. Російське тимчасове правительство пробує передати рішення автономії України Установчим Зборам, але крайню націоналістичні українські елементи не хотять ждати, вони бажають прийти на Установчі Збори з доконаним фактом, який Зборам прийде ся тільки ствердити, а не ухвалювати.

З цього всього видно, що рухом на Україні кермує зміла рука. На чолі всього руху стоїть „Українська Центральна Рада“—а в ній такі видні одиниці як Грушевський, Винниченко і т. д. Принцип (засада), який характеризує зараз цілий рух на Україні, це принцип праці, і то інтензивної праці. Найкраще освітлює цей рух українська преса. Протягом двох місяців появило ся на Україні більше двадцяти часописів і журналів—а поміж ними чотирох денників (часописів, що виходять щодня).—Ми не маємо змоги, щоби зараз навести ту скількість різних зборів, що відбуваються ся щодня. Ми можемо тільки зазначити, що ціла Україна зараз занята горячковою працею, працею, яка стремить до того, щоби відтворити всі складники національного життя. Всі сили, які можна було запрягти, запрягли ся, щоби подвинути українську справу наперед. Під стягом землі й воля народів ідемо ми вперед. Думаємо, що ми хоч цим разом прийдемо вчасно, та не будемо останніми в сімї народів.

РІЖНІ ВІСТІ.

АВСТРИЙСЬКЕ МІНІСТЕРСТВО УСТУПИЛО.

Австрійське міністерство графа Кляма-Мартініца мусіло перед опозицією Славян уступити. На деннім порядку парламенту стояла між іншими важними справами, справа бюджету. Славяни заявили, що вони до міністерства Кляма-Мартініца не мають довіри й тому міністерство

не знайде попертя при читанні бюджетової провізорії. Тоді граф Мартініц пробував утворити спільне міністерство всіх партій, але й ця спроба не вдала ся, бо Славяни виходять далше поза звичайні національні потреби. Вони жадають перетворення Австрії на союзу державу національностей, значить жадають для кождої нації автономії.

Ця рішуча постанова не німецьких націй змусила до уступлення міністерства.

22. червня подало ся міністерство графа Кляма-Мартініца до демісії. Цісар прийняв, демісію міністерства й покликав до створення нового міністерства шефа різничого міністерства Др-а Зайдля. Яке шасте буде мати міністерство Др-а Зайдля, щоби вийти з лабіринту (запутанини) австрійської політики, то побачимо. Однак ми думаємо, що долю міністерства Кляма-Мартініца стріне всяке міністерство, яке захоче ухилити ся справедливим жаданням поодиноких націй Австрії. Треба дати змогу націям самостійного розвитку та право на самовизначення своєї долі.

НЕПРИЄМНА ПРИГОДА ГРЕЦЬКОГО КОРОЛЯ.

Грецький король Константин, якого Антанта примусила зречи ся грецького престолу, мусів також опустити Грецію.

Дня 19. червня приїхав колишній король до Люгано, містечка, яке лежить на границі Італії й Швайцарії. Про приїзд короля вже наперед подали вістку часописи. Король приїхав до Люгано вечером і заняв квартиру в Palace Grand Hotel. Повечері забавив король, покладаючись на гостинність Швайцарців, побути на концерті, який у близькості давала міська музика. Туди пішов король у супроводі двох панів його товариства. На площі, де грала музика, назбирала ся велика товпа народу. Тут пізнав дехто короля. Зараз знайшли ся охочі, щоби встроїти демонстрацію королеві. Дехто з товпи почав свистати.

Король, щоби оминити прилюдне осоромлення, хотів удалити ся, але товпа окружила його й заступила йому дорогу. Якесь жінка протиснула ся через товпу і вдарила короля в лице. Поліції, яка би могла була запобігти такому випадкові, не було видно нігде. Король мусів шукати захисту в близькім ресторані, бо дехто з товпи кричав: „киньте його в озеро!“ В ресторані двері за королем замкнуто й не допущено до дальшої зневаги короля.

(За „Bund“-ом).

ЮГОРОСИ.

Недавно часописи донесли коротку звістку про нову націю в Росії. „Югоросами“ назвали себе, ті що домагаються прав для своєї нової досі незначної ще й нечуваної народности.

Що ж це за така нова нація й як нам, Українцям, до неї поставити ся? Бо ж як уже саме імня показує „Роси“, що живуть на „Юг“ Росії, отже на Україні—нація народила ся в нашому краю, на Україні думає розвинути свою діяльність—отже якась становище супроти „Югоросів“ зайняти нам треба.

Що до самої „нації“, то вона страшенно рїзнозначна. Вона обіймає елементи різних політичних покрів: починаєт ся від звичайних російських лібералів, переходить почерез наших землячків-Малоросів і кінчить ся на російських націоналістах, союзниках та звичайних чорносотенцях, які тільки під впливом часу поприкривали свої обличчя машкарами єдності російської культури й придбали собі нове імня...

Важно знати, яка програма Югоросів, чого вони домагаються, чого їм хочеть ся від України.

На зверху виглядає все дуже гарно й невинно. Є люди на Україні, навіть Українці, які зросли ся з російською культурою. З Україною—не як із особним національним краєм, а як із „провінцією Росії“ порвали давно а то й зовсім не „навязували з нею зносин“. Для них існують тільки губернії київська, подільська, полтавська і т. д., такими самими частинами Росії як і тамбовська, вятська, московська—словом для них існує південь Росії (юг), і поза тим „югом“ вони нічого не бачили й бачити не хочуть. Українці як такої вони не знали й вона й на далі їх не цікавить, як щось окреме, ціле, що, визволене з кайдан, хоче жити своїм власним життям, розвивати власну культуру, мати свої власні школи й т. д. Вони почувують себе складовою частиною московського народу, дивлять московським повітрям, говорять та думають по московськи, для них руська культура

все, поза нею вони нічого знати не хочуть.

Узявши під розвагу ці признаки, ми сказали б, що маємо перед собою Росіян (Москалів) на Україні, без огляду на те, хто вони такі з роду, чи предками їх були запорозькі козаки, чи київські міщани, чи волинські кріпаки, чи гетьманська козацька старшина. І традиції, й культура, і мова, і склад думок, і політичні змагання—все це до купи творить національність. У тих людей усе це складається ся на погляд, що вони просто Росіяни (Руські, хоч і не всі Великороси з роду та такі люди великоруської культури).

Як же так, то нема найменшої причини творити нової нації, вигадувати „Югоросів“. Бо ж на основі платформи українського національного конгресу, на основі програми всіх українських партій, що зараз виступають на Україні,—всі меншости на Україні мають мати забезпечені свої права, отже в тому числі й Росіяни. Ніщо не загрожує російській пресі на Україні, ніхто з Українців не хоче протестувати, щоб ті, що почувують себе Росіянами, не мали своєї національної школи, щоб не мали свого заступництва в громадських інституціях...

Що воно так є й що так усі меншости на Україні так розуміють платформу Українців, показує саме життя. Вітали ж і вітають усюди українські зїзди національної меншости, що живуть у нашому краю: і Поляки, і Жиди, сям і там і Росіяни (корінний) обізвуть ся. І всі ці нації вдоволяють ся заявами, що їх права будуть забезпечені, що їм не прийде ся загинути в „українському морі“.

Значить—тут щось не те, тут під покривкою „Югоросів“ криється щось непевне, невинна одежа, на якій зверху написано: „Дозвольте нам бути не Українцями, хоч і ми Малороси“, ця невинна одежа—це вовча шкура, під якою ховається поважний воріт для українського самостійно-політичного життя!

Доки ворогами українства виступали реакційні російські общероси-націоналісти, в роді

Савенка, Піхна,—з роду то ж „Малоросів“, доки цюкував на нас „Союз руського народа“, доки на нас ішли напади за мазепинство з боку прихильників „Єдинства“ й ніби то „неподільності Росії, доки різні Струви, Погодіни та Шульгини (кадети) кликали в імня одної Росії борити ся з нами—одним словом доки всі напасти на нас носили на собі позначки реакції, доти ми докладно знали, як і що були на якому шляху, яких ворогів маємо проти себе. Ми знали, що з боку царських прихильників, з боку російської реакції, з боку навіть російських лібералів—хоч би які вони були ноступові—нам прихильності сподівати ся нема чого, що нам треба своє робити й борити ся зі своїми ворогами.

Але ж тепер справа змінила ся. Настали такі часи в Росії, що виступити з реакційними думками, з нагінкою на українство, та ще в часі, коли воно виявило таку велику силу, річ незвичайна (неприлична), ну, та й, сказати правду, трохи небезпечна. Адже ж скрізь по Росії дунає гасло: право на самовизначення. Це гасло проголосило нове російське правительство, й його голосять усі партії. Із ненавидницькими, ганебними гаслами: „не было, нїтъ и быть не может“ далеко тепер не заїдеш. Раз, що слухати тебе не будуть, а по друге можуть тобі закинути, що ти прихильник давнього режиму, й перед тобою за твою „любів до єдиної й неділимної“ розчиняєт ся ворота тюрми...

Одинокий порятунок у таких „екрутних“ часах—це створення нової нації з правом на самовизначення і з широкою демократичною програмою. Дієт ся це тому, щоб не дай, Боже, на Україні ніхто не мав права тобі чоґонебудь „накинути“, щоб не дай, Боже, твоя дитина не мусіла вчити ся мужицькою мовою, а ти сам не мусів по мужицьки балакати. От тут вам і початок нової нації, тут „національне обличчя“ й ціла програма...

Але ж із цього обличчя ми постарасмо ся скинути машкару й у правдивому світлі пока-

Лексикон „Розсвіту“.

Контрибуція—воєнне відшкодування данина яку платить противникові населення побідженої держави. Контрибуція появилася дуже давно. В старі часи, коли побідник мав право робити що завгодно з побідженими, ці останні, щоби улекшити своє положення давали відкупні гроші. У такий спосіб можна було зберегти життя й майно від плондровання. Пізніше, коли міжнародні договори забезпечили недотикальність майна й особи, контрибуції втратили те невелике моральне значення, яке мали колись. Але контрибуції беруться ще й досі, лише тепер це роблять під якимнебудь іншим видом.

Так наприклад, після Русько-Японської війни, Росія мусіла заплатити Японії невелику контрибуцію під видом покриття коштів по удержанню російських полонених.

Тепер контрибуції накладаються для того, щоби вернути ті втрати, які мала та або інша держава підчас війни. Платити мусить розуміється той, хто завинився у війні, але винуватим по загальному прийнятому погляду, рахується не той хто перший напав, або почав війну, а той кого побито. Таким чином контрибуція є річчю несправедливою.

Ліви. Лівими партіями в парламенті (в Росії в „Государственной Думі“) називаються ті партії, які сидять на ліво від президента парламенту, рахуючи по його руці.

Перший раз таке назвико одержали партії французького парламенту, які сиділи на ліво та були в опозиції до правительства. З того часу таке назвико стало вживати в усіх державах відносно політичних партій, які жадають далеко йдучих (радикальних) реформ. Такі партії звичайно знаходяться в опозиції (противенстві) до правительства й у парламенті займають ліві крісла. Ліви знов ділять на декілько вітків. Більше поступові між ними ті, в яких жадання йдуть далеко вперед, а для осягнення їх вони уживають боротьби (повстання, штрайки і т. д.), називаються крайні ліви. Такі сидять на самих лівих кріслах у парламенті.

Ліви партії складаються переважно із представників трудового населення держави або краю. У кожній державі, який би не був її устрій, є пануючі й пригноблені верстви населення. До перших звичайно відносять ся заможні класи населення (пани, дідичі, володарі фабрик, заводів, торговці і т. д.).

В інтересах цих заможних верств удер-

жати існуючий порядок або змінити його лише так, щоби й на далі утримати в своїх руках влада й пановання. Тому такі верстви населення об'єднують ся або в ліберальні (поступові) партії, як у нас, наприклад кадетська, або в праві, про які ми ще будемо балакати.

Трудові, бідніші класи держави, тому що їм тяжко жити ся при існуючих умовах, стремлять рішуче змінити як політичні так і економічні (господарські) обставини життя. Для цього вони організують ся в партії, які жадають рішучих змін у політичній та економічній життю на користь трудячих та бідних класів населення. Такі партії не боять ся змін та боротьби, вони рішуче виступають проти сучасної кривди й коли того треба виходять на вулицю для відкритої боротьби за свої інтереси. На своїх прапорах вони виписують такі гасла, як: „Рівність, братерство, воля, земля народів, збільшена платня робітникам і т. д.“. Такі партії носять назвико революційних, соціалістичних, поскільки вони стремлять до соціалізму, а загалом лівих. У складі їх ми бачимо робітників, бідних селян, а частіше й інтелігенцію, яка розуміє кривду сучасних відносин та не може з цими відносинами помирити ся.

У нас до лівих партій відносять ся кадети.

Кадети (лівий центр), далі вліво йшли трудовики (селянська радикальна партія зі соціалістичним нахилом), за трудовиками були соціалдемократи. Взагалі можна сказати, що зараз у Росії до лівих партій відносять ся всі соціалістичні партії, отже такі: Трудовики, Народні соціалісти, Соціалісти революціонери, Соціалдемократи. Кадетів тепер абсолютно не можна уважати за ліву партію. При сучаснім стані річчій вони є партією, яка хотіла би покинути не йти далі наперед, а задовольнитися тим, що вже виборола революція. Отже вони займають середнє місце між тими, які хочуть добити ся ще дальших радикальніших змін та тими партіями, які хочуть повернути дещо зі старого. Отже з цього боку кадетів можна назвати партією центра, середини. У право від них будуть знаходити ся:

Праві—це значить такі партії, які раніше підпирали старе правительство, а тепер хотіли би повернути назад колишній політичний лад. Всі праві партії Росії є заступниками та прихильниками монархії, з тією лише різницею, що одні із них годять ся на деякі, дуже малі, обмеження царської влади, а другі ні. Гаслом перших є монархічний порядок, при яким цар дарує ласку своїм „вїрнопідданним“ і наскільки ця ласка добровільно дана царем, настільки з нею треба годити ся. Отже коли цар сам обмежив свою

власть через народне представництво, то більше нічого не треба жадати. До такої правої партії належали колишні Октябристи, або „партія 17. октябрю“, яка признавала лише ті реформи, що цар (правда проти своєї волі) обіцяв у своїм маніфесті 17. октябрю 1905. року. Але є ще й далі йдучі праві партії. Це такі, що або не хотять жадних змін у старім ладі, або стремлять до того, щоби дещо повернути із минулого, вигідного для них. Такі праві партії називаються реакційними. У Росії до реакційних правих партій належали так звані „Союз Руського Народу“, „Союз істинно-русских людей“, „Союз Архангела Міхаїла“ і ще деякі невеличкі гуртки. Гасла всіх цих партій такі: „Самодержавство“, „Єдина неділяема Росія“ і „Росія для Руських“, себ то для Москалів. Реакційні партії боролися за те, щоби утримати самодержавство, при яким було так вільно й безпечно жити дворянству і чиновництву. Вони не признавали жадних інших націй крім московської, яка мусіла на завжди лишити ся пануючою. Всі інші нації, отже Українців, Фінляндців, Поляків, Жидів і т. д. треба змосковити або зовсім знищити. Тому ці партії робили погроми на Жидів, домогали ся найгострійшої боротьби з українським національним рухом, хотіли відобрати Фінляндцям їх конституцію і т. д.

У склад правих партій уходять переважно дворяни-поміщики, крупні та середні чиновники-бюрократи, частіше дрібне міщанство, яке боїть ся змін, та деревенські кулаки-міроти. Попадають туди іноді й бідні селяни або робітники, але це випадково, завдяки нерозумінню. Тому що у нас праві партії підтримували ся правительством, то на їх стороні стояло майже все духовенство та абсолютно все поліція.

Із сучасних подій.

— Грицьку, Даниле, Гавриле, Прісько, Гапко!.. Та йди ж хто-небудь сюди!.. Ну що це за напасть така!—хвилював ся пан Буржуєнко,—нікого не докличеш ся, нікого не допросеш ся. І де тільки вони поділи ся?

— Ну й часи настали,—хвилював далі пан Буржуєнко,—ще ніколи цього не було, щоби наймити так уперто противили ся панській влади. Бач, куди йдуть! На рівні з панами хочуть стати... Мабуть надходить уже кінець світові... Коли б, Господи, улягло ся це все швидко і, чи так, чи інакше виявило ся мое становище... Сьогодні, наприклад, не снідав, бо кухарка спала до дев'ятої години... Не знаю

зати програму „Югоросів“.

„Югоросів“—це ті ж самі Савенки, Піхні Шульгини, Лікті—усі ці редактори й співробітники „Кієвлянина“, „Нових Времени“, це всі ці „Запорожці“—що грязюкою обкидували наш національний рух та заповняли шпальти газети вульгарними лайками на Грушевського та на всіх українських діячів і страшили людей видумками про „німецьку інтригу“. Хіба ж не видно—хоч як вони стараються її закрити—тієї піни на устах усяких редакторів „Кієвлянина“ й „Нового Времени“, з якою вони зустрічають кожну прояву українського політичного руху, а скривають її тому, що часи перемінили ся? Кричати, що українство німецька інтрига тоді, як свідомі Українці скликають військовий зїзд і там виносять відповідні резолюції—тепер значило б стілько, що виставляти себе на сміх, грозити утисками—це незвичайно, і лягти Грушевського теж соромно, а то...

То так ціла та компанія кинула ся в пінчий бік. Вона міняє відразу тон. Від чогось же існує лібералізм, тепер у моді ліберальні гасла, ну й колишні націоналісти проповідують свободу націй, явно ж виступають проти домагань Українців, але нішкком організують невідомі елементи в імня великої російської культури, гарної й виробленої російської мови та ще старають ся справу так поставити, що український рух—, що правда (вже тепер) природний, але він шовіністичний, бо хоче з усіх, чи хочуть, чи не хочуть поробити Українців!

Це ж, розуміється, насильство, й новоспечені ліберали мусять із насильством бороти ся.

Хто хоч трохи знає російську Україну, хто хоч трохи пізнав поступового Українця-інтелігента, той знає які страшні для нього слова: шовінізм, насильство! Вони ж заганяли в ряди російських партій сотки інтелігентів, що так і пропадали для України. А ті, що лишали ся між Українцями, зі шкіри вискакували, зрікали ся своїх принципіальних

поглядів (раз укр. соціал-демократи добалакали ся до того, що національного питання для них не існує), щоби тільки на них не спав закид „шовінізму“.

Сі слова справді страшні, коли надати їм такий зміст, який у них криється. Але ж по перебігу нарад, по резолюціях українських зїздів видно тільки, що Українці ведуть усе це оборонну акцію й національної виключності, шовінізму й насильства ніде не видно.

Та серед не критичного нашого громадянства, серед таких умов, як оце зараз, де беззастанно виставляють ся справи, в яких часто інтереси перехреснують ся зі солюю—такі закиди своє роблять, і на них готові відгукнути ся багато з невідомих Українців, багато людей не можуть пристати до свідомого Українства зі страху перед закидами шовінізму й насильства.

Отут криється програма „Югоросів“ і тут для нас небезпека „югоросівська“. Не справжні Росіяни, не справжні Українці російської культури нам страшні—а „Югоросів“. І страшні вони не тим, що вони вороги нашої справи, а тому, що своїй назадницькій, ненавидницькій роботі надають поступовий вигляд, кидають ся до радикальних гасел, прикривають ся одежею вільнотумности.

Підшукати насильство, винайти шовінізм, де й його не має—легко.

До того в нас на Україні люди на всякі „поступові“ гасла падкі, то й не диво, що багатьом здається ся домагання націоналізації нашого цілого життя і шовінізмом і насильством—річі, за яких аж смішно входити в дискусію, бо вони такі ясні, та такі самі собою зрозумілі!

Але ж робота „Югоросів“ уже почала ся. І на невинних на око й сильно ліберальних статтях малоється невинну діяльність „Югоросів“. По часописях друкується „Югоросів“, про те, щоби нікого з „Малоросів“ не силувати вчити ся в українській школі (якої ще й нема!). Вже збирають ся протести самих чистих „Малоросів“ (яких, ми знаємо!) проти „насильної“ україніза-

ції школи. На зїздах говориться про те, що без батьків (розуміється ся темних, таких, яких ми зазнали в таборі!) українізації школи перевести не можна. Вже виривають протести учителів-Малоросів (обрусителів, яких попірало за русифікаторську роботу царське правительство), які не бажають учити по українськи. Публично роблять ся натяки на якусь особу галицьку мову (якої нема, а є тільки галицьке нарїччя української мови, як: полтавське, кїївське, подільське і т. д.), яка, мовляв таксамо незрозуміла, а може й більше як російська і т. д. і т. д.

Коли добре розібрати ся в тих аргументах, то вони не нові, ми їх уже давно чули від російських реакціонерів, тоже Малоросів, союзників і т. д. і т. д. Тільки тон змінив ся, але докази тіж самі. І автори себе інакше звали. Тепер вони звать себе „Югоросами“—а давніше звали ся націоналістами, союзниками і т. д. І коли ми давніше на ці аргументи не звертали б уваги, то тепер треба звернути увагу, бо до цього всього докидається ся поступові гасла.

А висновок із тої роботи, що „Югоросів“, підшукуючись під Українців (бо ж вони мешканці України), вводять у наш національний організм розлом, що їхня робота рівняється роботі колишніх галицьких москвофілів. Але ж коли москвофілізм в Галичині зродила зневіра до власних сил, коли його викликало народне безсилля—то таких основ для народних „Югоросів“ не може бути після того, як українство виявило велику життєву силу!

„Югоросам“ власне сілля в оці ця сила й вони взяли ся її розбити. От і через те, наскільки вони Українці зроду і признають ся до України, хоч звать себе „Югоросами“, то вони національні зрадники, на скільки Росії—то вони централісти, на скільки вони виступають проти українізації нашого цілого життя на Україні,—то вони йдуть за одно з давнім російським правительством (хоч нішкком, невірно)—і через те нам із ними треба бороти ся!

також, чи й обід буде вчасно?.. О, як би вже швидше кінець, тоді—чи сила та власть, чи...

Пан Буржуєнко бояв ся подумати далі. Йому здавало ся, що наколи „мужва“ візьме верх, то й його наймити, напевно пригадають йому всі його злі вчинки.

— „Від них всього можна чекати“,—заякано гадав Буржуєнко. „О, Господи, ізбав мене від всякої напасти!“—тяжко зітхнувши, промовив він.

Віддавшись на волю Милосердного почав він нервово ходити по кімнаті. Час від часу він поглядав на годинник, який ніби усміхав ся йому й поволі рухав своїми довгими вусами, не маючи наміру звести їх разом у горі, що було б для пана Буржуєнка приємно, бо це означало б час обіду.

— „Все проти мене,—подумав Буржуєнко,—годинник і той як на зло мені мляво пересуває стрілки.

А годинник тим часом рівномірно відбивав:

— „Кр'ів-пив, кр'ів-пив, кр'ів-пив“...

— „Тю, яка дурниця лізе в голову“,—схаменив ся Буржуєнко й зі злості пішов із кімнати. Він заглянув у кухню, чи скоро поспіє обід. Але тут він нікого не знайшов. Страшно обурений вийшов він із кухні опять до кімнати, глянув на годинник, вилаяв ся, що це так рано, сів на ліжка й задумав ся.

— „Невже ж,—думав він,—я тепер повинен зрікти ся свого добра й положення. Невже з цього часу для мене настане бридке життє... а може й це відберуть“...

І Буржуєнко весь затремтів, згадавши, що недавно одного дідича вбито мужиками а майно його спалено.

— „Ху, аж у голові замакітрило ся... Що робить ся, й сам не знаю“...

Він сумними очима повів по кімнаті.

А годинник ніби то стежив за його думками й відбивав:

— „По-кайсь, по-кайсь, по-кайсь“...

— „Таке почуттє, неначе я зі своїм добром прощаюсь“—оглянувши кімнату думав Буржуєнко.

— „Але час обідати, а дівчата й носа не показують до кухні... Ну й життє каторжне!“

— „Во-ля, во-ля, во-ля“—відбивав годинник, дивуючись тому, що Буржуєнко не розумів таких простих річий.

Буржуєнко потер свого лоба, хутко схопив ся з ліжка й побіг на подвір'є шукати дівчат.

Біля дому нікого не було й Буржуєнко пішов на господарський двір.

Біля комори зібрала ся до гурту вся двірня. Прієська стояла на возі, розмахувала руками й палко промовляла до слухачів, яких завзивала підтримати жіноче питаннє. Вона перша уздріла Буржуєнка, що йшов до гурту, й навмиєне стала ще гірше нарікати на кепські звичаї й не людське відношеннє до них, беззахистних дівчат.

— „Ах, ти бісове зїлля,—думав Буржуєнко,—як ласть ся!.. І де тільки вона навчила ся“...

Він на хвилину припинив ся й помірковував, як йому обійти ся з ними.

— „Гостро поступити... нічого доброго, ще гірше буде. Попробую ласково“.

Буржуєнко підійшов до гурту й приязно промовив, звертаючись до Прієської:

— „Прієсю, Прієсю, вже мені час обідати“.

— „Не пропадець“—одгризула ся Прієська.

Грицько, який був предідателем на зібранні, звернув ся до Буржуєнка й сказав:

— „Шановний пане, ваше бажаннє до діла не відносить ся. Прошу не перебивати промовця, а наколи ви маєте, що сказати, то забирайте голос.

— „Прошу слова, тов... пан предідатель.

— „Гаразд, ви маєте слово“.

Буржуєнко почав щось казати, але Грицько спинив його й сказав:

— „Ви будете балакати в свою чергу. В листі промовці ви записані дванацятим“.

Така відповідь відобрала у Буржуєнка охоту балакати й він почав гадати, як би з честю втікти від них у дім. Але це не було тяжко, бо ніхто на нього далі не звертав уваги.

— „Треба чекати чогось страшного,“—думав Буржуєнко, повернувши до кімнати,—так не пройде... Організована каторжна мужва!“

У його мізку почали впливати образи минулого, й певно багато чогось злого мав він за собою, бо ставав усе більше збентеженим. Він тяжко зігхав і силкував ся відігнати думки про минуле та й зістановити ся над способами захисту себе й свого господарства. Але непризвичасний до мізкової праці він скоро стомив ся й, схиливши голову на подушку, заснув.

Але Буржуєнко й у сні не міг заспокоїти ся. Йому снило ся, що його хтось переслідує. Він напружує всі сили, щоби втікти, але не мо-

же зробити й кроку наперед. А тим часом той, що його переслідує, вже недалеко від нього. Ось він простягає свої руки й хватає Буржуєнка...

— „Рятуйте!“—кричить Буржуєнко і... прокидаєть ся.

Біля його ліжка стояли Грицько й Прієська. Их як делегатів післало зібраннє, на яким перед годиною був Буржуєнко, з тими вимогами, що поставили робітники до свого пана.

Побачивши біля себе двох людей, Буржуєнко в страху кидаєть ся назад, але опомятавшись, питає:

— „Чого вам треба?“

— „Ми маємо висловити вам ті домаганнє, що вироблено на спільному зібранні робітників і робітниць відносно поліпшеннє нашого положеннє“.

При цім Грицько розвернув папер і став відчитувати по точках, яких Буржуєнко налічав кількадесят, домаганнє робітників.

— „Уважайте, добродію,“—сказав Грицько, відчитавши всі точки,—ми з вами торгувати ся не будемо й усе те, що ви почули, мусите цілковито виконати. Ми поставили лише найпотрібніше, а про останнє будемо ще балакати. Відповіді чекаємо завтра вранці“.

— „Ось воно... прийшло нарешті—подумав Буржуєнко, коли пішла делегація.—Що робити? Невже віддати все?“

— „Так-так, так-так, так-так“...—нібито відповідаючи на його думки відбивав годинник.

— „Так. А як я не віддам? Самі візьмуть, ще гірше буде... Тепер на них суду не найдеш... Грабитель! душоуби!“—знову почав хвилювати ся Буржуєнко.

— „То-ти, то-ти, то-ти“...—відбивав годинник.

На другий день Буржуєнко пригнічений і сумний, чекав делегацію. У призначений час вона прийшла.

Побачивши її, Буржуєнко весь затрясся, скорчив ся, не знаючи, що їй відповісти.

Грицько коротко спитав:

— „Ну?“

Буржуєнко закам'янів від такого грізного „ну“ і не міг повернути язика.

— „Від-дай, від-дай, від-дай“...—підказував йому годинник. І Буржуєнко сказав:

— „Гаразд“.

Делегати пішли, а Буржуєнко гірко плакав і ремствував на Бога за те, що Бог допустив зробити з ним таку несправедливість.

Вашко.

Хроніка таборового життє.

ВІЧЕ В ЛЯЗАРЕТІ.

В середу 20. червня відбуло ся в лязареті віче. На порядок дня виставлено ось такі точки:

1. Читаннє протоколу попереднього віча;
2. Звіт комітету;
3. Вільні внесеннє.

Зі звіту голови комітету т. Д.—ка хорі довідались, що Центральний Комітет табору одержав повідомленнє про висилку Комтетом Червоного Хреста подарунків: сухарів, молока, мила і иньч. Крім того лязарет дістав повідомленнє, що окремо для хорих іде в значній кількості молоко й сардинки, що дуже підбадьорило хорих.

При своїм звіті голова комітету зазначив, що дуже прикро працювати йому, не маючи змоги зносити ся безпосередно з таборовим комітетом. Завдяки тому, що лязарет не має доброго звязку із табором, виникають конфлікти межі комітетами при розділі подарунків. Тому віче лязарету постановило: жадати від президії й иньчих інституцій табору настановити особу, яка б могла безпосередно втручати ся в діяльність комітетів і життє хорих і ввести їх у тісний звязь із табором, а також ділила ся би вражіннями із таборового життє й вістями зі світа. При цім віче указало тих людей, з поміж яких воно б хотіло мати такого референта. Після горячих дискусій над цим воно зістановило ся на тов. В. й одногосно вибрало його. Дальше віче при обговоренні діяльності комітету найшло необхідним збільшити число його членів і тут же перевело доповняючі вибори.

При 3. точці порушилась справа запомогової каси. Через те, що каса стоїть на мертвій точці, то віче постановило, аби комітет удав ся із відозвою до тов. на командах посилати пожертвованнє для хорих.

Дося віче збиралось по ініціативі комітету, а тепер, стоячи на передодні розвитку свого духового життє, віче ухвалило зібратись що четверга від 7. до 9. год. вечером. Потім один з хорих зреферував положеннє селянства в Росії в цей час. Хорі незвичайно зацікавились цим. За браком часу продовженнє реферату перенесено на другий день.

Ч.

ЦЕНТРАЛЬНИЙ КОМІТЕТ.

За останні часи до нашого табору почали частіше надходити посилки від Червоного Хреста. Так наприклад 20. червня прийшло 11 ящиків мила (2200 кусків) від Червоного Хреста в Берні. Частина цього мила, 990 кусків, по ухвалі Ц. К. розділено в таборі й лязареті, а решту вишлеть ся на казенні роб. ком. по 1 кускові на 2-х чоловік.

22. червня. Опять надіслано 41 ящик від Московського Черв. Хреста з ріжними дрібними подарунками, як напр: 869 ф. чорних сухарів, 171 ф. білих, 518 шт. різної білизни, 280 ф. цукру, 25 ф. чаю, 230 ф. тютюну (махорки), мила сірого 120 ф., туалетного 16 кусків і багато иньш. річий як дерев'яні ложки, ложки, голки, нитки і т. ин. На засіданні Ц. К. ухвалено: мило, чай, і 100 пар. (200 шт.) білизни вислати на роб. команди, а решту розділити у таборі й лязареті поміж полоненими.

Одержано повідомленнє зі Стокгольму (Швеція), що скоро має прийти ще 131 ящ. (8000 кілограмів), але не повідомлено з чим.

Т-ВО „ПРАЦЯ“.

У п'ятницю 22. червня відбув ся семінар т-ва „Праця“. Т. С.—в реферував події зі світа.

В. С.

ВІЙНА.

(Після німецьких звідомлень.)

ЗАХІДНИЙ ФРОНТ.

Біля Шамен-де-Дам забрали Німці в протинаступі частину французьких окопів, напів кілометра в ширину, та полонили при цім 300 Французів. На иньших частинах західного фронту звичайна пальба артилерії та діяльність розвідочних команд. Взагалі положеннє ні в чім не змінило ся.

СХІДНИЙ ФРОНТ.

Між залізничним шляхом Львів—Тернопіль і на південь від Дністра зростає стрілянина російської артилерії тяжкого калібру. Також діяльність літаків сильно зростає на галицько-волинському фронті.

На иньших фронтах спокій.

Жертви на „Національний Фонд“.

Насвіт—50 ф., Калиниченко—50 ф., Куліш—1 м., М. Шевченко—7 м., Іванський—1 м., Гельфер—50 ф., Гаврильченко—1 м., Варченко—50 ф., Шульга—50 ф., Качура—50 ф., Ісаків—20 ф., Абрамець—1 м., Крижановський—1 м., Піка—50 ф., Рудик—3 м., Шиманський—50 ф., Воловик—1 м., Мехид—50 ф., Мазанко—50 ф., Мін—50 ф., Калита—1 м., Олійник—50 ф., С. Юрченко—3 м. 50 ф., Найденко—50 ф., Синиця—50 ф., Биховський—1 м., Гордієнко—50 ф., Чилак—50 ф., Новак—50 ф., Гончаренко—50 ф., Шаповал—50 ф., Рижко, 28109, 22551 і 28096—16 м., Калюжний А.—1 м., Гейченко—1 м., Мусевич—50 ф., Городиский—20 ф., Калиновський Й.—50 ф., Муценко—1 м., Литвинчук—1 м., Шкіцький—50 ф., Семенів—50 ф., Величко—1 м., Поляків—50 ф., Свтушенко—50 ф., Романенко—1 м., Горбунів—20 ф., Вірич—1 м., Курмак—1 м., Герлянд—1 м., Іанченко—40 ф., Булаків—1 м., Яковенко—50 ф., Сокур—50 ф., Валуєнко—50 ф., Купкин—1 м., Чемігов—25 ф., Деркач—10 ф., Одійоненко—50 ф., Чмир—1 м., Куровський—50 ф., Усенко—50 ф., Дубачинський—50 ф., Табачник—1 м., Ейгензеер—20 ф., Жемчугов—40 ф., Ткаченко—40 ф., Банний—1 м., Камен—50 ф., Шилін—2 м., Овчинників—10 ф., Сидиченко—10 ф., Цюпак—20 ф., Мартюк—20 ф., Трубицький—2 м. 50 м., Скибенко—1 м., Шопша—1 м. 50 ф., Гришко—15 м. 50 ф., Семенів—50 ф., Бевз—20 ф., М. Іванський—20 м., Ви-соцький—1 м. 50 ф., Сінько—1 м., Скоробагатий—1 м., Галітв—1 м., Кривоніс—1 м., Тятко—50 ф., Від т. т. із 72 барака—1 м. 60 ф. Робітн. комн. ч. 454-і—8 м., 1963—50 ф. Калошин складач—5 м., Деркач—2 м. Разом—137 м. 25 ф.

ЖЕРТВИ.

На т-во «Праця». Від товаришів 6897, 11001, 11175, —1 м., 42 Коваленко—2 м., 14039 Вілашов—1 м., 12391 Покровській—2 м., 14439 Зайців—1 м., 903, 931, 2890, 2790 табору Гермергайм—2 м., 926—1 м., 929, 521, 933, 243—2 м., 28326—2 м., 21145—40 ф., 28671—20 ф., 3744—2 м., 05 ф., Яременка за продані брошури—3 м., 70 ф., від команд 1642—2 м., Гомбург лагер Гермергайм—4 м., 20 ф., Гфлегатат Гомбург—2 м. 40 ф.

Всім жертводавцям передаєм щирю подяку. Комітет т-ва «Праця».